

Institut Archeologii, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
jacek.gackowski@umk.pl

Jacek Gackowski

PROF. DR HAB. BOGUSŁAW GEDIGA

(13.01.1933–18.10.2022).

WSPOMNIENIE Z TORUŃSKIEJ PERSPEKTYWY

W dniu 27 października 2022 roku pożegnaliśmy Profesora Bogusława Gedigę. Doczesne szczątki tego wybitnego badacza epoki brązu i wczesnej epoki żelaza spoczęły na cmentarzu Grabiszyńskim we Wrocławiu. Przez całe swoje zawodowe życie Profesor był związany z Instytutem Archeologii i Etnologii PAN, ale realizował się także jako nauczyciel akademicki, prowadząc różnorodne zajęcia dydaktyczne na Uniwersytetach Wrocławskim i Łódzkim oraz Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Zajmowały go głównie zagadnienia pradziejów epok metali, ale bliska była mu też problematyka wczesnośredniowiecznych Słowian. W toruńskim nekrologu zaznaczyliśmy, że Profesor był również znakomitym organizatorem życia naukowego, zaangażowanym w działalność wielu instytucji i towarzystw naukowych. Przez wiele lat przewodniczył Komitetowi Nauk Pra- i Protohistorycznych PAN. Od 1990 roku pełnił funkcję Redaktora Naukowego „Przeglądu Archeologicznego”. Nie sposób w tym krótkim wspomnieniu wymienić szeregu niekwestionowanych zasług Profesora, wybitnego polskiego badacza przeszłości, bez trudu rozpoznawalnego w Europie. O ich wielkości, rozmachu i naukowym znaczeniu mówiono podczas wystąpień nad grobem Profesora.

Stosunkowo niedawno, w 2013 roku, Bogusław Gediga obchodził jubileusz osiemdziesiątej rocznicy urodzin. Z tej okazji środowisko wrocławskich archeologów przygotowało okolicznościową konferencję, a w ślad za tym obszerną, wieloautorską publikację (*Z badań nad kulturą* 2013). Zawarte w niej teksty, nadesłane przez przyjaciół, kolegów i uczniów Profesora, redakcja umieściła

w kilku głównych blokach tematycznych¹. Pozwolę sobie wymienić ich tytuły w kolejności, w jakiej są prezentowane, stanowią bowiem swego rodzaju odzwierciedlenie wielokierunkowych zainteresowań Profesora, jak również przyjętych w jego własnej drodze naukowej priorytetów badawczych: *sztuka–kult–magia–symbol, rytuał pogrzebowy, osadnictwo i gospodarka, kultura materialna, archeobotanika i archeozoologia, dzieje badań i historia odkryć, dziedzictwo kulturowe*. Wielu uczestników tamtego jubileuszowego spotkania, a także osoby, które miały kontakt z Profesorem w kolejnych latach, podkreślały jego wielką skromność, pokorę badawczą przejawiającą się nieskrywaną świadomością istnienia nieprzekraczalnych granic poznania odległej przeszłości oraz życzliwość i otwartość emanującą ciepłem w kontaktach międzyludzkich. Doskonale utrwaliły Osobę prof. Gedigi jako wybitnego archeologa, ale i – a może przede wszystkim – wspaniałego i skromnego człowieka, ogólnodostępne materiały filmowe z ostatnich kilkunastu lat. Teraz, kiedy już nie ma Go wśród nas, są to bezcenne dokumenty².

W cytowanej wyżej jubileuszowej publikacji sylwetkę Profesora przybliżyła jego małżonka prof. dr hab. Danuta Minta-Tworzowska (2013, s. 17–22). W naszej pamięci Profesor Bogusław Gediga, zawsze otwarty na współpracę i chętny do bezinteresownej pomocy, na trwałe pozostanie Przyjacielem toruńskiego ośrodka archeologicznego. Wielokrotnie dzielił się swoim księgozbiorem, przysyłając zgromadzone PDF-y publikacji, artykułów i książek. Zaliczam się do beneficjentów tej jego koleżeńskiej życzliwości. Warto przypomnieć, że w 2016 roku z wielką przychylnością przyjął zaproszenie do aktywnego udziału w Konferencji Jubileuszowej Instytutu Archeologii UMK. Był wówczas moderatorem części obrad (ryc. 1). W pamięci utkwiła mi nad wyraz wyważona wypowiedź Profesora o Włodzimierzu Hołubowiczu, krótko po wojnie związanym z ośrodkiem toruńskim, później z Uniwersytetem Wrocławskim (*Trzy Jubileusze 2022*, s. 521–522). Bogusław Gediga był także recenzentem publikacji dokumentującej to spotkanie. Wiele lat wcześniej nasze drogi badawcze zbiegły się przy okazji ogólnopolskiego projektu ratowniczych badań terenowych

¹ Do grona wieloletnich przyjaciół i kolegów Profesora zaliczali się także archeolodzy z toruńsko-bydgoskiego środowiska uniwersyteckiego, co dokumentują ich artykuły zamieszczone w cytowanej publikacji (por. Chudziak 2013, s. 171–184; Ostojka-Zagórski 2013, s. 765–768; Woźny 2013, s. 81–88).

² *Wywiad z Profesorem Bogusławem Gedigą, Cz. 1–7* (https://www.youtube.com/watch?v=wA3ff7OBabg&list=PLInspCA_UgJuO3KEUGwkHj52pJNVT2oGw, dostęp 7.11.2022); *Profesor Bogusław Gediga o Katalogu zabytków z Domasławia* (https://www.youtube.com/watch?v=_qZoBhpa2Go, dostęp 7.11.2022).

Ryc. 1. Bogusław Gediga prowadzący pierwszy panel obrad podczas konferencji pt. „80, 70, 40 – Trzy Jubileusze Archeologii Akademickiej w Toruniu” (7–8.10.2016 r.) (fot. W. Ochołny)

Fig. 1. Bogusław Gediga hosting the first panel of the conference “80, 70, 40 – Trzy Jubileusze Archeologii Akademickiej w Toruniu” (7–8 October 2016) (photo by W. Ochołny)

wyprzedzających budowę autostrad. Mimo ciągłej aktywności badawczej i organizacyjnej Bogusław Gediga nie odmawiał zaproszeń do recenzowania toruńskich publikacji oraz udziału w doktorskich i habilitacyjnych komisjach awansowych, odbywających się w naszych murach. Spotykaliśmy się z Profesorem podczas wielu konferencji naukowych, nie tylko „autostradowych”, ale także poświęconych problematyce kultur łużyckiej i pomorskiej. Oprócz jego autorskich referatów pamiętamy nad wyraz celne uwagi czynione przez niego podczas obrad. Można było odnieść wrażenie, że wraz z upływem lat nabierał pokornego dystansu, ale i twórczego namysłu, zarówno w odniesieniu do nierzadko kategorycznych wypowiedzi części archeologów, szczególnie tych znacznie młodszych od niego, jak i do tego, co sam przed laty napisał czy publicznie powiedział. Bez trudu można było w tym wyczuć respekt przed marnością naszej wiedzy o odległej przeszłości.

Był badaczem wielkiego formatu, zajmującym się przede wszystkim młodszą epoką brązu i wczesną epoką żelaza, w tym szczególnie kulturą łużycką. Trwale miejsce w literaturze naukowej zajmują publikacje dokumentujące międzynarodowe konferencje biskupińskie, w których na zaproszenie Profesora brali też udział pracownicy oraz absolwenci archeologii naszego Instytutu. Te cykliczne sympozja to jego autorski pomysł, chociaż swego czasu przyznał się, że zrodzony podczas rozmowy z jego serdecznym przyjacielem, czeskim prahistorykiem prof. Janem Bouzkiem, we Wrocławiu w 1997 roku. Wybór Biskupina na miejsce okresowych obrad był niejako naturalny, ale dopiero po poparciu tej idei przez dr. Jana Jaskanisa, ówczesnego dyrektora Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie, i podległego mu kierownika Muzeum w Biskupinie Wiesława Zajączkowskiego mogło dojść do zrealizowania tego pomysłu (Gediga 2000, s. 12–13). Profesor był głównym, merytorycznym reżyserem tych tak potrzebnych spotkań środowiskowych, stając się ich niekwestionowanym dobrym duchem, tworząc koleżeńską aurę dla wielonurtowej, otwartej i nieskrępowanej dyskusji na temat różnych problemów archeologii pradziejowej i wczesnohistorycznej. Zwykł bowiem mawiać, że niezależnie od rozwoju nauk humanistycznych (w tym prahistorii) jesteśmy i będziemy skazani wyłącznie na intersubiektywny dyskurs. Międzynarodowe konferencje biskupińskie rozpoczęły się w 1998 roku. Pierwsza z nich była poświęcona problematyce kultury symbolicznej europejskiego kręgu kultur pól popielnicowych. Ostatnia odbyła się w 2021 roku. Referenci przybliżali zagadnienia z zakresu poznania religii i wierzeń społeczeństw pradziejowych i wczesnośredniowiecznych. W uzupełnieniu warto nadmienić, że Bogusław Gediga był – jak dotąd – jedynym Przewodniczącym Rady Muzealnej

tej placówki, powołanej do samodzielnego bytu w 2000 roku. Od tego czasu „Biskupin” przestał być zamiejscowym oddziałem Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie. Organem założycielskim w tych nowych okolicznościach formalnoprawnych stał się wówczas Marszałek Województwa Kujawsko-Pomorskiego z siedzibą w Toruniu. Rada pod przewodnictwem prof. Gedigi działała od 2003 roku³.

Wspominając aktywność naukową Bogusława Gedigi z perspektywy, nazwijmy to – pomorskiej, nie sposób nie odnotować jego coraz większego zainteresowania odległą przeszłością, dla poznania której powinno się ukierunkować badania prahistoryczne na świat pradziejowych wartości, ze swej istoty najważniejszych kreatorów ludzkich zachowań, z reguły tylko kodowanych w źródłach materialnych. Stąd z wielkim zaangażowaniem uczestniczył Profesor w studiowaniu tej nad wyraz trudnej problematyki i cyklicznie organizował lub współorganizował stosowne spotkania konferencyjne. Dokumentują to kolejne tomy *Estetyki w archeologii*, począwszy od jej pierwszej, gdańskiej edycji⁴ (Gediga 2003; 2006; 2010a). Ostatni, opublikowany w Gdańsku tom *Estetyki* był przez Profesora recenzowany (Minta-Tworzowska 2018). Łącznie odbyło się kilkanaście takich spotkań, w których twórcza obecność Bogusława Gedigi (poza oczywistą aktywnością organizatorską) zaznaczyła się w postaci wielu jego wystąpień referatowych i głosów w dyskusji (Minta-Tworzowska 2018, s. 9–12; Bugaj, Minta-Tworzowska, Rączkowski 2018, s. 361–364). Wspomniana już prof. dr hab. D. Minta-Tworzowska, pisząc uwagi wprowadzające do tomu wydanego w 2018 roku, podkreśliła, że mentorem, zwłaszcza pierwszych konferencji, był prof. dr hab. Bogusław Gediga – Przewodniczący Komitetu Nauk Pra- i Protohistorycznych PAN (Minta-Tworzowska 2018, s. 9). Wybór ośrodka gdańskiego jako miejsca spotkań środowiskowych i wydawania pokonferencyjnych publikacji (z wyjątkiem tej wydanej przez Wydawnictwo Poznańskie w 2010 roku) nie był przypadkowy. Tu bowiem Profesor spotkał się z wyjątkowo życzliwym przyjęciem ze strony archeologów, etnoarcheologów i antropologów kulturowych, otwartych czy może lepiej powiedzieć – poszukujących nowych dróg interpretacji przedpiśmiennej przeszłości człowieka, np. Mariana Kwapińskiego z Muzeum Archeologicznego w Gdańsku czy

³ Bardzo dziękuję Szymonowi Rosołowskiemu, archeologowi z Muzeum Archeologicznego w Biskupinie, za te cenne informacje.

⁴ Opublikowany pierwszy, niewielki objętościowo tom *Estetyki* dokumentuje posiedzenie Komisji Dziejów i Metodologii Badań Archeologicznych Komitetu Nauk Pra- i Protohistorycznych PAN, której przewodniczył Bogusław Gediga, oraz Muzeum Archeologicznego w Gdańsku, współorganizatora tego spotkania (Gediga 2003, s. 7).

Andrzeja P. Kowalskiego (absolwenta i przez pewien czas pracownika naukowo-dydaktycznego toruńskiego Uniwersytetu, od wielu lat zatrudnionego na Uniwersytecie Gdańskim). Już jednak od samego początku spotkań w Gdańsku brali w nich udział badacze z innych ośrodków, np. Ewa Bugaj czy Danuta Minta-Tworzowska (UAM Poznań), a także Jacek Woźny (UKW Bydgoszcz). Problematyką pradziejowego i wczesnohistorycznego świata idei i wartości prof. Gediga „zaraził” także przedstawiciele innych dyscyplin humanistycznych, np. historyków starożytności i średniowiecza czy historyków sztuki, którzy aktywnie uczestniczyli w tych zebraniach. Nie sposób ich tu wszystkich wymienić. Zainteresowani czytelnicy bez trudu mogą zajrzeć do pokonferencyjnych tomów. Warto jednak na koniec tej części moich wspomnień podkreślić, że dzięki tak poszerzonej formule spotkań spojrzenie na odległą przeszłość zyskało rzeczywiście interdyscyplinarny charakter, a zatem interpretacyjny jej opis nie był tylko domeną narracji archeologów. Dodam, że na własny, czytelniczy użytek odbieram tekst Bogusława Gediga, zamieszczony w Księdze jubileuszowej prof. Henryka Mamzera z 2018 roku, jako swego rodzaju uogólnione ukierunkowanie dalszych badań i dociekań w zakresie humanistyczno-historycznego rozumienia i dostrzegania kategorii sztuki, jej najwcześniejszych form i wreszcie autonomicznej obecności (Gediga 2018).

Oczywiście Profesor w żaden sposób nie uciekał od źródeł materialnych, ich ważności dla archeologicznych interpretacji i rekonstrukcji. Był doskonałym znawcą artefaktów epoki brązu i wczesnej epoki żelaza. Sam tego doświadczyłem przy okazji rozmaitych konsultacji materiałów „autostradowych”. Nie sposób nie zauważyć, że Bogusław Gediga, szczególnie w ostatnim czasie, miał wyjątkowe szczęście do znalezisk rangi europejskiej. Opierając się na wynikach badań serii przełomowych dla polskiej archeologii prahistorycznej odkryć dolnośląskich, wprowadził do szerokiego obiegu naukowego propozycję poszerzenia zasięgu kultury halsztackiej o region północno-wschodni, wyróżniony na obszarze Polski południowo-zachodniej. Dodajmy – jak to wielokrotnie podkreślał prof. Gediga – pierwszej społeczności w dziejach Europy o tak wyraźnych powiązaniach śródziemnomorskich. Wprawdzie w okresie powojennym, co najmniej kilkakrotnie, sygnalizowano potrzebę ponownego, uwzględniającego nowe odkrycia, spojrzenia na charakter oddziaływań kulturowych na obszar południowo-zachodniej części obszaru dzisiejszej Polski, ale dopiero efekty kampanii badawczej ostatnich dwóch, trzech dekad, wyprzedzającej budowę autostrady A-4 i obwodnicy Wrocławia, pozwoliły na dokonanie takich fundamentalnych korekt. Chodzi tu o sztandarowe dla tej propozycji odkrycia halsztackiej nekropolii w Domasławiu oraz miejsc za-

mieszkania społeczności z podobnego czasu w Milejowicach, Starym Śleszowie i Zabrodziu. Ogrom i różnorodność materiałów źródłowych stawiały w nowym świetle problem kształtowania się oblicza kulturowego wczesnej epoki żelaza także na części ziem polskich. Pierwszy konferencyjny i w ślad za tym publikacyjny sygnał odnośnie do potrzeby poszerzenia zasięgu cywilizacji halsztackiej o grupę północno-wschodnią tej rozległej jednostki taksonomicznej został opublikowany w języku polskim w 2010 roku, dla czytelników europejskich zaś – w wersji anglojęzycznej – trzy lata później (Gediga 2010b; 2013). Ostatnio ukazało się kilka tomów prezentujących materiały źródłowe i ich interpretację z Domasławia, przygotowanych przez zespół badawczy Profesora (Gediga, Józefowska 2018a; 2018b; 2018c; Gediga i in. 2020). Równoległe, z inspiracji Bogusława Gediga i przy jego twórczym udziale, ukazywały się kolejne opracowania poświęcone problematyce dolnośląskiej grupy kultury halsztackiej, przygotowane przez zespół badawczy Profesora, dotyczące obrządku pogrzebowego, charakteru ponadregionalnych powiązań wymiennych czy specyfiki różnorodnej wytwórczości, w szczególności naczyń ceramicznych. Opierając się na tak nowatorskich doświadczeniach badawczych, mając do dyspozycji bogaty zbiór zabytków z Domasławia, prof. Gediga wraz z gronem swoich współpracowników przygotował prezentację wystawienniczą nowo odkrytych znalezisk i wyników ich naukowego opracowania. W formie objazdowej wystawy była ona cyklicznie udostępniana w kilku placówkach muzealnych. Tak się szczęśliwie złożyło, że „Domasław” trafił także do Bydgoszczy i był czasowo prezentowany (30.11.2017–28.02.2018) w tamtejszym Muzeum Okręgowym im. L. Wyczółkowskiego przy ul. Mennica 2⁵. Wernisaż wystawy z osobistym udziałem Bogusława Gediga odbył się 30 listopada 2017 roku (ryc. 2)⁶.

Mimo niekwestionowanych sukcesów naukowych Profesor doskonale zdawał sobie sprawę z koniecznej pokory poznawczej. Przy każdej okazji to podkreślał, szczególnie kierując jej potrzebę do młodszych koleżanek i kolegów po fachu, rozpoczynających swoją przygodę z prehistoryczną archeologią, ale także do badaczy średniego pokolenia, nierzadko tkwiących w trudnych do przełamania utartych od lat schematach myślowych, niekiedy nawet oddalających się od spojrzenia humanistycznego (Gediga 1995; 2005). W 1997 roku,

⁵ <http://muzeum.bydgoszcz.pl/wystawy/id,243,0,0,DOMASLAW--nekropolia-arystokracji-z-wczesnej-epoki-zelaza-VIII-VI-w-pne> (dostęp 7.11.2022).

⁶ Bardzo dziękuję Pani Jolancie Szalkowskiej-Łoś z Działu Archeologii MOB za udostępnienie archiwalnej fotografii z otwarcia bydgoskiej wystawy i zgodę na jej publikację w tym wspomnieniu.

Ryc. 2. Bogusław Gediga (pierwszy z prawej) podczas wernisażu bydgoskiej wystawy pt. „DOMASŁAW – Nekropolia arystokracji z wczesnej epoki żelaza (VIII–VI w. p.n.e.)”, Muzeum Okręgowe w Bydgoszczy, ul. Mennica 2 na Wyspie Młyńskiej. Od lewej stoją: Jolanta Szalkowska-Łoś (archeolog z Działu Archeologii Muzeum Okręgowego w Bydgoszczy), Sławomir Marcysiak (Miejski Konserwator Zabytków w Bydgoszczy), Józef Łoś (kierownik Działu Archeologii Muzeum Okręgowego w Bydgoszczy), osoba o nieustalonej tożsamości, Michał Woźniak (ówczesny dyrektor Muzeum Okręgowego w Bydgoszczy) (fot. W. Woźniak)

Fig. 2. Bogusław Gediga (first from the right) during the opening of the exhibition “DOMASŁAW – Nekropolia arystokracji z wczesnej epoki żelaza (VIII–VI w. p.n.e.)” held in the District Museum in Bydgoszcz, Mennica 2 street on the Mill Island. On photo from left to right: Jolanta Szalkowska-Łoś (archaeologist at the Department of Archaeology, District Museum in Bydgoszcz), Sławomir Marcysiak (Municipal Historic Preservation Officer, Bydgoszcz), Józef Łoś (head of the Department of Archaeology, District Museum in Bydgoszcz), anonymous person, Michał Woźniak (then Director of the District Museum in Bydgoszcz) (photo by W. Woźniak)

podczas warszawskiej konferencji pt. „Kultury archeologiczne a rzeczywistość dziejowa”, powiedział między innymi:

Ogromnie byłbym ciekawy sytuacji, która może przecież stać się realna, gdy zostaną już zbadane wszystkie stanowiska owej kultury lużyckiej i opublikowane pozyskane w ich wyniku źródła; nie śmiem przypuszczać, by nie być złym prorokiem, że według tradycyjnych wzorców. Czym wówczas archeolodzy będą tłumaczyli swoje braki w zakresie umiejętności, o których wyżej wspomniałem? Wątpię w to, abyśmy się ich kiedyś pozbyli, co nawet obiektywnie z różnych przyczyn nie jest możliwe. Moment taki jest absolutnie poza zasięgiem mojego tu bytowania i może wypadnie mi go obserwować gdzieś z górnych sfer. Czuję jednak, iż nawet wtedy i tam będzie to dla mnie powód do wesołości.

Dość często w sytuacjach granicznych, związanych z odchodzeniem ludzi do innej rzeczywistości, mówi się, że życie biegnie dalej i nie ma osób niezastąpionych. W przypadku Profesora Bogusława Gedigi nie sposób zgodzić się z mądrością tej zwyczajowej opinii. Pozostaje jednak uzasadniona nadzieja, że to, co nam pozostawił, ów twórczy i krytyczny namysł nad naszą odległą przeszłością, będzie inspirujący dla kolejnych pokoleń prahistoryków.

Bibliografia

- Bugaj E., Minta-Tworzowska D., Rączkowski W., 2018, *Kalendarium: Estetyka i estetyzacja w archeologii: 2009–2016*, [w:] *Estetyka w archeologii. Obrazowanie w pradziejach i starożytności*, red. D. Minta-Tworzowska, Gdańsk, s. 361–364.
- Chudziak W., 2013, *Związki przędzalnictwa i tkactwa z symboliką kosmologiczną Słowian zachodnich – depozyty wodne z Jeziora Zarańskiego*, [w:] *Z badań nad kulturą społeczeństw pradziejowych i wczesnośredniowiecznych. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Bogusławowi Gedigie w osiemdziesiątą rocznicę urodzin przez przyjaciół, kolegów i uczniów*, red. J. Kolendo, A. Mierzwiński, S. Moździoch, L. Żygadło, Wrocław, s. 171–184.
- Estetyka w archeologii*, 2018, *Estetyka w archeologii. Obrazowanie w pradziejach i starożytności*, red. D. Minta-Tworzowska, Gdańsk.
- Gediga B., 1995, *Próba podsumowania/Concluding remarks*, [w:] *Kultura pomorska i kultura grobów kloszowych. Razem czy osobno? Materiały z konferencji w dniach 24–26 listopada 1993*, red. T. Węgrzynowicz, M. Andrzejowska, J. Andrzejowski, E. Radziszewska, Warszawa, s. 393–396.
- Gediga B., 2000, *Wokół badań kultury symbolicznej kręgu pól popielnicowych w epoce brązu*

- i wczesnej epoce żelaza. Wprowadzenie*, [w:] *Kultura symboliczna kręgu pól popielnicowych epoki brązu i wczesnej epoki żelaza w Europie Środkowej*, red. B. Gediga, D. Piotrowska, Prace Komisji Archeologicznej PAN – Oddział we Wrocławiu, nr 13; Biskupińskie Prace Archeologiczne, nr 1, Warszawa–Wrocław–Biskupin, s. 9–15.
- Gediga B., 2003, *Estetyka w archeologii. Kilka uwag ogólnych wprowadzających w tematykę obrad*, [w:] *Estetyka w archeologii*, red. B. Gediga, A.P. Kowalski, Gdańsk, s. 7–9.
- Gediga B., 2005, *O badaniach nad problematyką kultury pomorskiej*, [w:] *Aktualne problemy kultury pomorskiej*, red. M. Fudziński, H. Paner, Gdańsk, s. 27–37.
- Gediga B., 2006, *O muzykowaniu w epoce brązu i we wczesnej epoce żelaza w Europie. Kopowanie rzeczywistości w sztuce*, [w:] *Estetyka w archeologii. Kopie i naśladownictwa*, red. M. Kwapiński, Gdańsk, s. 85–104.
- Gediga B., 2010a, *Przejawy antropomorfizacji w sztuce pradziejowej*, [w:] *Aesthetics in Archaeology. Anthropomorphization in Prehistory and Antiquity/Estetyka w archeologii. Antropomorfizacje w pradziejach i starożytności*, red. E. Bugaj, A.P. Kowalski, Poznań, s. 47–82.
- Gediga B., 2010b, *Śląsk – regionalna prowincja kultury halsztackiej*, [w:] *Rolle der wichtigen Kulturzentren in der Gestaltung des Kulturbildes Mitteleuropas in den frühen Perioden der Eisenzeit/Rola głównych centrów kulturowych w kształtowaniu oblicza kulturowego Europy Środkowej we wczesnych okresach epoki żelaza*, red. B. Gediga, W. Piotrowski, Biskupin–Wrocław, s. 187–218.
- Gediga B., 2013, *The Culture of the Early Iron Age in the South-Western Regions of Poland in the light of new research*, [w:] *Counterpoint: Essays in Archaeology and Heritage Studies in Honour of Professor Kristian Kristiansen*, eds. S. Bergerbrant, S. Sabatini, British Archaeological Reports, International Series 2508, Oxford, s. 383–399.
- Gediga B., 2018, *Dlaczego ludzie mają i tworzą sztukę?*, [w:] *Archeologia jako humanistyczna interpretacja przeszłości. Studia dedykowane Profesorowi Henrykowi Mamzerowi*, red. A. Posern-Zieliński, J. Sawicka, J. Kabaciński, M. Kara, K. Zamelska-Monczak, Poznań, s. 103–111.
- Gediga B., Józefowska A., 2018a, *Cmentarzysko wczesnej epoki żelaza w Domasławiu 10/11/12, pow. wrocławski*, t. 1: *Katalog*, Wrocław.
- Gediga B., Józefowska A., 2018b, *Cmentarzysko wczesnej epoki żelaza w Domasławiu 10/11/12, pow. wrocławski*, t. 2: *Tablice*, cz. 1, Wrocław.
- Gediga B., Józefowska A., 2018c, *Cmentarzysko wczesnej epoki żelaza w Domasławiu 10/11/12, pow. wrocławski*, t. 3: *Tablice*, cz. 2, Wrocław.
- Gediga B., Józefowska A., Łaciak D., Dolata-Daszkiwicz I., 2020, *Cmentarzysko z wczesnej epoki żelaza w Domasławiu 10/11/12, powiat wrocławski*, t. 4: *Synteza*, Wrocław.
- Minta-Tworzowska D., 2013, *Profesor Bogusław Gediga – znany i nieznan*, [w:] *Z badań nad kulturą*, s. 17–22.
- Minta-Tworzowska D., 2018, *Estetyka w archeologii. Obrazowanie w pradziejach i starożytności – wprowadzenie/Aesthetics in Archaeology. Representation in Prehistory – An In-*

- troductuion*, [w:] *Estetyka w archeologii. Obrazowanie w pradziejach i starożytności*, red. D. Minta-Tworzowska, Gdańsk, s. 9–12.
- Ostoja-Zagórski J., 2013, *Zabytki archeologiczne i ich znaczenie w ochronie dziedzictwa kulturowego*, [w:] *Z badań nad kulturą*, s. 765–768.
- Trzy Jubileusze*, 2022, 80, 70, 40 – *Trzy Jubileusze Archeologii Akademickiej w Toruniu*, red. W. Chudziak, J. Gackowski, D. Makowiecki, Toruń.
- Woźny J., 2013, *Scenografia pradziejowych rytuałów w świetle wyobrażeń modeli plastycznych*, [w:] *Z badań nad kulturą*, s. 81–88.
- Z badań nad kulturą*, 2013, *Z badań nad kulturą społeczeństw pradziejowych i wczesnośredniowiecznych. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Bogusławowi Gedidze w osiemdziesiątą rocznicę urodzin przez przyjaciół, kolegów i uczniów*, red. J. Kolendo, A. Mierzwiński, S. Moździoch, L. Żygadło, Wrocław.

